

Борбодоев Ж.М.

**КЫРГЫЗСТАН ЭЛДЕРИНИН АССАМБЛЕЯСЫ – МАССАЛЫК, ЭТНИКАЛЫК
КООМДУК УЮМ**

Борбодоев Ж.М.

**АССАМБЛЕЯ НАРОДА КЫРГЫЗСТАНА – МАССОВАЯ, ЭТНИЧЕСКАЯ
ОБЩЕСТВЕННАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ**

Zh.M. Borbodoev

**THE ASSEMBLY OF PEOPLE OF KYRGYZSTAN – MASS, ETHNIC
PUBLIC ORGANIZATION**

УДК: 353/36

Бул макалада Кыргызстан элдеринин ассамблеясы – массалык, этникалык коомдук уюмдун маселелери каралган.

В статье рассмотрены вопросы массовой, этнической и общественной организации как ассамблея народа Кыргызстана.

In the article the questions of mass, ethnic and community organizations like the Assembly of people of Kyrgyzstan.

Кыргызстан элдеринин Ассамблеясы Кыргызстандын бардык элдерин динамикалуу жана максаттуу бириктирген уюм болуп эсептелет. Ага биздин өлкөдө жашап жатышкан бардык элдердин жана улуттардын өкүлдөрү өз ыктыярлары менен киришти. Ал эми алар аз эмес. 1999ж. Республикалык каттоонун жыйынтыгы менен Кыргызстанда 154 улуттун жана элдердин жарандары жашашат. Бул өзүнүн экономикалык жана саясий жөндөмдүүлүгүн ишке ашыруу менен, биздин мамлекеттин бардык ишмердигинин чөйрөсүн өркүндөөгө жана гүлдөөгө алып келүүчү потенциал.

Ушул максат менен Кыргызстан элдеринин Ассамблеясы илимий интеллигенция, өкмөттүк, коомдук жана эл аралык уюмдар менен биргеликте демократиянын жана мамлекеттүүлүктүн өнүгүшүнүн жаңы тарыхый шарттарында Кыргызстандын биримдигине жана бүтүндүгүнө андан ары демилге берет.

Кыргызстан элдеринин Ассамблеясынын милдеттери этностор аралык ынтымакты бекемдөө, заманбап Кыргызстандын аймагындагы көп түрдүү маданият менен тилдерди сактоо, колдоо көрсөтүү жана өнүктүрүү болуп эсептелет.

Кыргызстандагы этностордун маданиятынын, каада-салтынын жана ырым-жырымынын өз алдынчалыгы ырлары менен бийлеринде өзгөчө ачык көрүнөт. Кыргызстан элдеринин Ассамблеясынын дээрлик бардык мүчөлөрүнүн дайыма профессионалдык чеберчилигинин деңгээлдерин жогорулатып туруучу өздүк көркөм чыгармачылык коллективдери бар.

Бул жерде дагы интеграциялык процесстерге карата тенденция белгилүү болду, бул коомдук-мамлекеттик иш-чараларга катышуу: Кыргыз

Республикасынын эгемендүүлүк күнү, Нооруз, Жеңиш күнү, жаңы жыл жана «Жибек Жолу», «маданият диалогу» эл аралык фестивалдарына, «Бирдайлы кыргыз ырларын» конкурсун катышуу.

КЭАда 2009- жылдын февралында корейлердин Коомдук бириктиштинин жана дунган коомдук бириктиштинин ортосундагы интеграцияга түрткү берүүчү «Жаштардын этникалар аралык ынтымагы» аттуу КВН конкурсу өткөрүлдү. Бул тажырыйба КЭАнын президиумунун заседаниесинде талкууга алынып жана Кыргызстан Элдеринин Ассамблеясынын башка этникалык бирикмелерине жайылтууга сунуш кылынды.

Этностор аралык мамилелердин өнүгүшүнүн жана чыңдалышынын тарыхый факторлорун эске алып, социалдык саясаттын негизги бир субъектиси катары, Кыргызстан элдеринин Ассамблеясы Кыргыз Республикасынын Президентинин аппараты, Өкмөттүн мүчөлөрү, Жогорку Кеңештин депутаттары, илимдин, билим берүүнүн, маданияттын ишмерлери, коомдук уюмдардын өкүлдөрү, жана дагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу жана ар түрдүү эл аралык уюмдар сыяктуу эле, Президенттин курсун ишке ашыруудагы өзүнүн ишмердүүлүгүндө жаңы стратегиялык ыкмаларды иштеп чыгууга жана өзүнүн партнерлорунун айланасын кеңейтүүгө чакырылган.

Ушул концепцияны негиз кылып алуу менен этностор аралык ынтымакка жана натыйжалуу кызматташтыкка багытталган бардык демилгелерди, программаларды жана проектилерди ишке ашырууга максималдуу жагымдуу шарттарды түзүп беребиз жана колдойбуз.

Телепрограммаларга жана радиоэфирлерге катышуу калктын Кыргызстанда жашап жатышкан бардык этностордун маданияты жана каада-салты менен таанышууга мүмкүндүк берет.

УТРК Кыргызстан элдеринин Ассамблеясынын этностук уюмдарынын маданият, каада-салт жана үрп-адаттары жөнүндөгү «Жашоонун дөңгөлөгү» аттуу телепрограмманы чыгарып жатат, ал 2007-жылдан бери айына бир жолу эфирге чыгат. Радиоберүү жаатында айына 4 жолу эфирге чыга турган 8 этностук уюмдардын УТРК каналында радиопрограммалары бар. Этникалык радиопрограммалардын чыгармачылык бирикмелери этностор

аралык этномаданий аралыкты жана мамилелер арасынын алыстоосун азайтуу максатында маданияттардын өз ара аракеттешүүсү жана интеграциясы боюнча 2 проектини ишке ашырышты. 2007-жылдан бери Кыргызстан элдеринин Ассамблеясынын «Чаша дружбы» – «Достук ыр кесеси» аттуу радиoproграмма бир айда 1 жолу 30 мүнөткө чыгат.

Этностук уюмдардын өздөрүнүн гезиттери бар, Польша коомчулугу жана дунган Ассоциациясы журнал чыгарышат.

Этностук бирикмелер жана маданий – агартуучу борборлор өздөрүнүн иштерин жана этностордун тарыхы жөнүндө төмөнкү жыйнактарда изилдөөлөрдү жана жарыяларды өз алдынча каржылашты: «1917-1999-жж. Кыргызстандагы немецтердин тарыхынан», «Өзбектер Кыргызстанда», «Азербайжандар Кыргызстанда», «Белорустар Кыргызстанда», «Корейлер Кыргызстанда», «Уйгурлардын этномаданияты Кыргызстанда», «Гректер – тарых жана азыркы заман», «Еврейлер Кыргызстанда», «Украиндыктар Кыргызстанда», «Орус тили Кыргызстанда», «Дунгандар». «Курддар Кыргызстанда» ж.б.

Өлкөдөгү жагымдуу кырдаалга ар түрдүү эл аралык уюмдар жүзүндөгү дүйнөлүк коом бир кыйла таасир тийгизип жатат. Кыргызстандагы этникалар аралык мамилелер ОБСЕ, ПРООН, Фонд «Сорос-Кыргызстан» ж.б. сыяктуу уюмдардын көңүлүнүн чөйрөсүндө турат. Алардын ишмердүүлүгү биздин өлкөнүн аймагында улуттар жагдайындагы конфликттерди болтурбоо жана эл аралык ынтымакты жана толеранттуулукту өнүктүрүүгө көмөк көрсөтүүчү этникалык топтордун укугун жана эркиндигин коргоо боюнча эл аралык документтерди таратууну камсыздайт.

Кыргызстандын тышкы саясий багыты анын элинин биримдигин бекемдөөгө багытталган. Дал ошон үчүн бизде ачык көрүнүп турган улуттук каршылашуу жана ачык конфликттер жок. Согушчан улутчулдук көрүнүштөргө, шовинизмге жана этникалык белгилер боюнча дискриминацияга жол жок.

Кыргыз Республикасында бардык жарандарга алардын кайсы улутка тиешелүү экендигине карабастан тең укуктуу жана эркиндикти кепилдөөчү Конституция иштейт. Этностук топторго карата мамилелерди регламентациялоочу бир кыйла эл аралык укуктук документтер ратификацияланган жана колдонулат.

- Ж. Туменбаев кыргыз этносунун негизинде жаңы көп улуттуу жалпылык – Кыргызстандын саясий улуту түзүлгөндүгүн белгилеп көрсөтөт. Заманбап саясий улут – бул жалпы биргелешип жашоону жана келечекке аракеттенүүнү, мыйзамды тутуу жана калыптанган моралдык жана маданий баалуулуктарды таануунун айланасында өз ыктыяры менен биригишкен адамдардын бирикмеси. Жаңы саясий улутту түзүү процессине киришкен бардык улуттар жана этностор мамлекетти башкарууга катышууга жана өзүнүн маданиятын сактоо мүмкүнчүлүгүнө ээ.

- Бул кыргыз тили дүйнөнүн жаңы реалийлерин өздөштүрүү менен бирге өнүгүүсүн улантып жана мамлекеттик тил катары ийгиликтүү өнүгүп жаткан өлкө. Өлкөдө көп тилдүүлүк ишке ашкан – орус, англис жана башка чет тилдерин билүү билим берүү системасы жана экономикалык муктаждыктар тарабынан колдоого алынган.

Бүгүнкү күндө этностук тилдерди үйрөтүү жана өнүктүрүү үчүн этникалык коомдук бирикмелерде бир топ этностук топтордун эне тилин үйрөнүүгө багытталган 8 мектеп же класстар аракеттенет. Бир канча жогорку окуу жайларында этностук топтордун тилдерин үйрөтүү жүрүп жатат: Кыргыз-орус славян университети, Кыргыз-Түрк университети, Кыргыз-Өзбек Университети.

Окутууну окуу-методикалык каражаттар менен камсыздоо, техникалык каражаттар менен жабдуу этностук топтордун тийиштүү элчиликтеринин жардамы менен ишке ашат. Белгилей кетүүчү жагдай, Кыргызстан элдеринин Ассамблеясында мамлекеттик тилди үйрөнүүнү каалаган этностук бирикмелердин мүчөлөрү үчүн лингвистикалык кабинетте сабактар уюшулган.

Белгилей кете турган жагдай, пайда болгон айрым этностук мазмундагы көйгөйлөр, көпчүлүк учурда чыныгы этностук болуп эсептелбейт, алар социалдык-экономикалык мүнөздү алып жүрүшөт. Бул геосаясий факторлор, кээ бир массалык маалымат каражаттарынын туура эмес маалыматтарды берүүсүнүн негизинде пайда болгон жарандык коомдун арасындагы негативдик стереотиптер менен байланышкан этностор аралык чыңалуучу кээ бир аймактардын түзүлүшүнө алып келет.

Рецензент: к.филос.н. Жапаров Д.